

V L A A M S P A R L E M E N T



Zitting 2001-2002

30 april 2002

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heren Filip Dewinter, Jan Penris en Christian Verougstraete
en mevrouw Hilde De Lobel –**

houdende de inrichting van een Vlaamse volksraadpleging

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Sinds de parlementsverkiezingen van 1991, waarbij Vlaams Blok en Rossem een zeer goede score behaalden, spreken journalisten, sociologen en politici van diverse pluimage van een ‘kloof tussen de burger en de politiek’. Die kloof is inderdaad een feit : de politici blijken vervreemd te zijn van de man en vrouw in de straat. De burger staat immers ver van het politieke bedrijf waar de beslissingen worden genomen.

Er is maar één moment waarop de burger naar zijn mening wordt gevraagd, om de zoveel jaar, bij de verkiezingen. Enkel op dat moment kan het volk via het inkleuren van een bolletje of een druk op de knop het beleid honoreren door op een meerderheidspartij te stemmen of kan het volk het beleid afstraffen door op een oppositiepartij te stemmen. De zeggenschap van de burger over de eigenlijke beslissingen die door de politici worden genomen is echter nihil. Vaak voeren politici, van zodra ze verkozen zijn, een beleid dat totaal verschillend is van wat ze in de verkiezingsperiode beloofd hebben. De representatieve democratie schiet hier duidelijk te kort.

Een goede oplossing voor het genoemde probleem is de invoering van een volksraadpleging of referendum. Dat directe democratie via referenda daadwerkelijk mogelijk is, bewijst Zwitserland. In Zwitserland bestaat het beslissende referendum al sinds 1874. Wanneer de regering de Grondwet wil wijzigen is die herziening verplicht onderworpen aan een volksraadpleging. Ook burgers kunnen zelf het initiatief nemen om de Grondwet te wijzigen. Hiervoor zijn honderdduizend handtekeningen vereist. Gewone wetten worden aan de volkswil onderworpen op verzoek van vijftigduizend Zwitsers.

Bovendien zijn de Zwitsers zeer gehecht aan hun referenda. Het is onmogelijk het referendum af te schaffen zonder een grondwetsherziening en niemand gelooft dat voor zo’n herziening ooit voldoende handtekeningen verzameld kunnen worden. De reden ligt voor de hand : de burgers vinden beslissingen die ze zelf nemen uiteraard legitiemer dan beslissingen die door politici genomen worden.

In Vlaanderen is de invoering van de directe democratie voorlopig nog onmogelijk. De Grondwet laat het beslissende referendum niet toe. Artikel 33 van

de Grondwet bepaalt dat de machten moeten worden uitgeoefend ‘op de wijze bij de Grondwet bepaald’. Dat mag het Vlaams Parlement er – in afwachting van een eventuele grondwetswijziging – niet van weerhouden al een eerste stap te zetten naar de invoering van directe democratie : de invoering van de – niet-bindende – raadgevende volksraadpleging. De invoering van een dergelijke volksraadpleging is immers niet in strijd met de Grondwet.

De volksraadpleging geldt als een ideale aanvulling op de representatieve democratie. Wanneer de representatieve democratie faalt in belangrijke kwesties en politici wetten goedkeuren die indruisen tegen de wil van de meerderheid van het volk, dan kan het volk via een volksraadpleging duidelijk maken dat het deze wetten afwijst.

De volksraadpleging geeft overigens de kans aan de zwijgende meerderheid van de bevolking om eindelijk ook haar mening eens te laten horen. Al te vaak wordt het beleid nu afgestemd op handige lobbygroepen die via geheime gesprekken hun wil doordrukken bij de politici. De volksraadpleging zorgt op die manier voor meer openheid en transparantie in het politieke bedrijf. Politici zullen zich moeten verantwoorden voor de hele bevolking. Uiteindelijk komt dit ook het maatschappelijke engagement en het vertrouwen in de politiek ten goede.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen toelichting.

Artikel 2

Het initiatief tot het houden van een volksraadpleging alleen overlaten aan de meerderheid in het Vlaams Parlement zou de waarde ervan sterk reduceren. Zo zou een toevallige meerderheid in het parlement een bevraging kunnen verhinderen over onderwerpen waarvan zij vreest dat haar standpunt niet overeenstemt met de visie van de meerderheid van de bevolking. Het is immers mogelijk dat bepaalde ideeën of verzuchtingen bij een groot deel van de bevolking leven, zonder dat dat vertaald wordt naar het parlement.

Het initiatief tot het organiseren van een referendum mag daarom niet enkel voorbehouden worden aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Ook de inwoners van het Vlaamse Gewest en de Nederlandstalige inwoners van het Brusselse Gewest – die laatsten maken volwaardig deel uit van de Vlaamse Gemeenschap – moeten de mogelijkheid krijgen een initiatief terzake te nemen.

Wanneer burgers de mogelijkheid wordt gegeven een verzoek in te dienen tot het houden van een volksraadpleging moet dit verzoek uiteraard door een aanzienlijk deel van de bevolking worden ondersteund. Daarom stellen wij een minimumaantal voor van 100.000 kiezers. Dit aantal stemt met het aantal burgers overeen dat in Zwitserland het initiatief kan nemen voor een referendum over een grondwetsherziening (7,2 miljoen inwoners). Voor de herziening van gewone wetten geldt in dat land slechts een drempel van 50.000 handtekeningen.

Artikel 3

Om de democratie en de wil van het volk ten volle te laten gelden mag geen enkel onderwerp van volksraadpleging worden uitgesloten. Het verzoek tot volksraadpleging wordt afgegeven aan de voorzitter van het Vlaams Parlement, de wetgevende macht.

Artikel 4

Bij volksraadplegingen dreigt het gevaar van manipulatie. Daarom is het noodzakelijk om uitdrukkelijk in de wet te stipuleren dat de vraagstelling objectief, neutraal en enkelvoudig moet zijn.

Artikel 5

Om misbruiken en eventuele verdragingsmanoeuvres van de meerderheid tegen te gaan is het opportuun in het decreet een maximumtermijn in te schrijven waarbinnen een volksraadpleging moet worden georganiseerd. Een termijn van honderd dagen is voldoende om de raadpleging praktisch te organiseren. Anderzijds is ook een minimumtermijn noodzakelijk zodat de bevolking zich terdege kan informeren over het onderwerp van de vraagstelling en de argumenten pro en contra. Het houden van een volksraadpleging tijdens de sperperiode, 3 maanden voor de (gemeenteraads-, provincie-

raads-, Vlaamse, federale of Europese) verkiezingen, moet verboden worden.

Artikel 6

Het spreekt vanzelf dat de kiezers voor een volksraadpleging dezelfde zijn als de kiezers voor het Vlaams Parlement. Daarbij moet echter ook de Brusselse Vlamingen de mogelijkheid worden gegeven hun stem uit te brengen, om hen zoveel mogelijk te betrekken bij het Vlaamse beleid. Vreemdelingen die niet beschikken over de nationaliteit van de gemeenschap en er derhalve voor kiezen hun lot niet te verbinden met dat van de gemeenschap kunnen niet meestemmen.

Artikelen 7 en 8

Het praktische verloop van de volksraadpleging – het aantal en de plaats van de stembureaus, de stemapparatuur, de telling, enzovoort – wordt geregeld bij besluit van de Vlaamse regering.

Artikel 9

20 % van de kiesgerechtigden moet aan de volksraadpleging deelnemen. Wanneer minder dan 20 % aan de volksraadpleging heeft deelgenomen, bestaat het risico dat het resultaat niet representatief is voor de wil van de meerderheid van de bevolking. Een goed georganiseerde minderheid zou aldus de uitslag te veel kunnen beïnvloeden.

Filip DEWINTER

Jan PENRIS

Christian VEROUGSTRAETE

Hilde DE LOBEL

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

Het Vlaams parlement organiseert een volksraadpleging op eigen initiatief of op verzoek van minimaal 100.000 kiesgerechtigde inwoners van het Vlaamse Gewest of van het Brusselse Gewest met een Nederlandstalige identiteitskaart.

Artikel 3

Het verzoek tot het organiseren van een volksraadpleging bevat de volgende elementen : het onderwerp van en de motivatie voor het organiseren van de volksraadpleging en de vraag die aan de bevolking wordt voorgelegd. Het verzoek wordt overhandigd aan de voorzitter van het Vlaams Parlement.

Artikel 4

De vraag van de volksraadpleging wordt zo geformuleerd dat ze kan worden beantwoord met 'ja' of 'nee'. De vraagstelling moet objectief, neutraal en enkelvoudig zijn. Het Vlaams Parlement beslist op de eerste plenaire vergadering na ontvangst van het verzoek of deze voorwaarden zijn nageleefd en dus over het aanvaarden of verwerpen van het verzoek.

Artikel 5

Het Vlaams Parlement bepaalt de datum van de volksraadpleging. De volksraadpleging wordt georganiseerd binnen honderd dagen na afgifte van het verzoek aan de voorzitter van het parlement. Die termijn mag echter niet minder bedragen dan één maand.

Geen volksraadpleging kan plaatsvinden tijdens de drie maanden die voorafgaan aan de volledige vernieuwing van de raden, het Europees Parlement en de gemeente- en provincieraden en tijdens de drie maanden die voorafgaan aan de gewone vergadering van de kiescollege's voor de vervanging van de aftredende volksvertegenwoordigers en senatoren.

Artikel 6

De kiezers voor het Vlaams Parlement en de kiezers voor de Brusselse Gewestraad met een Nederlandstalige identiteitskaart mogen aan de volksraadpleging deelnemen. De kiesgerechtigheidsvoorwaarden moeten vervuld zijn op de dag van het opstellen van de kiezerslijst. Iedere kiezer heeft recht op slechts één stem. Deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht.

Artikel 7

Het verloop van de volksraadpleging wordt geregeld bij besluit van de Vlaamse regering. De stemming is geheim.

Artikel 8

De volksraadpleging kan enkel op een zondag plaatsvinden. De deelnemers worden tot de stemming toegelaten van 8 uur tot 13 uur. Wie zich voor 13 uur in het stemlokaal bevindt, wordt nog tot de stemming toegelaten.

Artikel 9

Enkel wanneer minimum 20% van de kiesgerechtigden heeft deelgenomen aan de volksraadpleging wordt tot stemopneming overgegaan en kan het resultaat gelden als een geldig advies aan het Vlaams Parlement.

Filip DEWINTER

Jan PENRIS

Christian VEROUGSTRAETE

Hilde DE LOBEL
